

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt

Stockholm, 2025-04-16

Remissyttrande över Ju2025/00414

Ändrade ersättningsregler för privatkopiering

1. Inledning

1.1 Presentation Copyswede

Copyswede arbetar för att finansiera skapandet av ny kultur och är experter på kollektiv förvaltning av upphovsrätt på tv-området. Copyswede licensierar vidareanvändning av tv- och radioprogram i olika medier och sköter även det svenska ersättningssystemet för privatkopiering. Copyswede arbetar, på uppdrag av sina 14 medlemsorganisationer, för att kulturskapare ska få betalt för sin upphovsrätt. För att kulturkonsumtionen ska vara hållbar måste de som skapar få en rimlig ersättning. Copyswede står under tillsyn av den statliga myndigheten Patent- och registreringsverket (PRV).

1.2 Presentation KLYS

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges yrkesverksamma kulturskapare och företräder genom sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 upphovspersoner och utövar inom olika konst- och kulturbranscher. KLYS arbetar för att främja de sociala och ekonomiska villkoren för kulturskapare i hela landet. I det arbetet är en stark upphovsrätt en viktig del vid sidan av en offensiv kultur- och konstnärspolitik, fungerande sociala trygghetssystem för frilansare och en vidsträckt yttrandefrihet.

2. Promemorians inledande analys – Behovet av ändrade regler

2.1 EU-domstolens dom i Kwantum-målet

Kwantum-målet¹ rör en prövning av förhållandet mellan unionsrätten, särskilt Infosoc-direktivet (2001/29)², jämfört med de relevanta bestämmelserna i stadgan, samt artikel 351 FEUF, och mer specifikt huruvida dessa bestämmelser hindrar tillämpning av de möjligheter som ges i artikel 2.7 i Bernkonventionen³. Denna bestämmelse i Bernkonventionen medger länder som anslutit sig till konventionen att under vissa förutsättningar tillämpa materiell reciprocitet (ömsesidighet) gällande mönsterskydd.

I det nationella målet prövas frågan om ensamrätt till den möbeldesign som tvisten rör. Frågan blir därför om det ensamrättsskydd som föreskrivs i Infosoc-direktivets artikel 2 a samt artikel 4.1 utgör hinder för tillämpning av nationell rätt som föreskriver ömsesidighet. EU-domstolen slår i sin dom fast att det, i avsaknad av EU-rättsliga regler som möjliggör detta, föreligger hinder att i en medlemsstats nationella rätt tillämpa sådan ömsesidighet på det aktuella området.

I promemorian förs ett resonemang om att den slutsats som EU-domstolen kommer fram till även torde ha betydelse för frågan om den internationella tillämpningen av rätten till rimlig kompensation för privatkopiering enligt nationella bestämmelser.

KLYS och Copyswede kan inledningsvis konstatera, som också framhålls i promemorian, att Kwantum-målet i flera avseende skiljer sig från den situation som gäller frågan om privatkopiering och rätten till rimlig kompensation. **KLYS och Copyswede menar att det därför inte är en *självklar* slutsats av domen, att den i sig innebär att de förändringar i internationella upphovsrättsförordningen som nu föreslås måste genomföras.** Kwantum-målet rör nationell likabehandling avseende skyddet för ensamrätten som föreskrivs i Infosoc medan förslaget i promemorian rör rätten till rimlig kompensation, som till skillnad från här aktuellt skydd för rätten till exemplarframställning, anses falla helt utanför Bernkonventionens tillämpningsområde.

KLYS och Copyswede konstaterar samtidigt att den rimliga kompensationen, som enligt Infosoc-direktivet artikel 5.2.b ska säkerställas av medlemsstaterna, måste anses nödvändig för att inskränkningen ska vara förenlig med trestegstestet.

¹ C-227/23 - Kwantum Nederland and Kwantum België

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället

³ Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk

KLYS och Copyswede kan i detta sammanhang och i anslutning till det resonemang som förs i denna del i promemorian konstatera att det krav på rimlig kompensation som med nödvändighet följer av trestegstestet, som har sitt ursprung i Bernkonventionen, rimligen måste innebära att andra stater inom Bernunionen också kan förväntas inrätta system för rimlig kompensation för att leva upp till ett adekvat skydd för ensamrätten. Det faktum att vissa bernunionsstater konstruerat möjligheten till privatkopiering i sina respektive lagstiftningar på annat sätt än genom den typ av inskränkning som följer av art 5.2.b påverkar inte den slutsatsen, särskilt inte eftersom det faktiska utrymmet för att privatkopiera såvitt känt inte är tillräckligt mycket mindre i länder utan kompensationsordningar. Möjligheten för rättighetshavarna i dessa länder att förfoga över sin ensamrätt till exemplarframställning i den privata miljön har inte heller i något känt avseende framstått som starkare.

2.2 Eventuell uppföljning på EU-nivå

KLYS och Copyswede stödjer den svenska regeringens inriktning att möjliggöra för medlemsstater att tillämpa ömsesidighet i enlighet med det internationella regelverket på upphovsrättsområdet. Arbetet för att möjliggöra detta är viktigt dels därför att det säkerställer syftet med de upphovsrättsliga mekanismer som utvecklats i EU:s medlemsstater, dels därför att det utgör incitament för utvecklingen av motsvarande system i länder utanför EU/ESS som saknar sådana system till förmån för rättighetshavarna och det konstnärliga och kreativa skapandet i dessa länder. KLYS och Copyswede menar att det vore önskvärt och rimligt att i detta arbete även så långt det är möjligt ställa krav på att unionsstater utanför EU/EES skyddar ensamrätten till exemplarframställning på ett fullständigt och adekvat sätt även såvitt gäller relationen till förekommande privatkopiering, inte minst mot bakgrund av de resonemang som förs i promemorian rörande effekten av Kwantum-domen. När bernunionsstater trots omfattande privatkopiering väljer att inte säkerställa rimlig kompensation till rättighetshavarna, vid sidan av det ensamrättsskydd som Bernkonventionen föreskriver, är det viktigt och högst rimligt att där det bedöms skäligt kunna tillämpa krav på ömsesidighet för rätt till sådan kompensation.

3. Promemorians förslag - Ändrade ersättningsregler för privatkopiering

KLYS och Copyswede delar *inte fullt ut* den slutsats som redovisas i promemorian, att det i sammanhanget *står klart* att Sverige inte alltså skulle kunna behålla kravet på ömsesidighet för rätt till privatkopieringsersättning av bland annat de skäl som anförts ovan, men även av de skäl som också redovisas i promemorian kring de tidigare överväganden som gjorts i frågan och att dessa skäl

fortfarande kan göras gällande. Även om det enligt KLYS och Copyswede inte är en självklar följd av Kwantum-domen, menar KLYS och Copyswede att det ändå kan finnas skäl för den analys som görs till stöd för promemorians förslag i denna del.

4. Promemorians förslag – Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

KLYS och Copyswede avstyrker förslaget att ändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026. Skälet till detta är det pågående lagstiftningsarbetet med mer omfattande ändringar i systemet för privatkopieringsersättning. Som framgår nedan är det mycket svårt att förutse konsekvenserna av förslaget utan att sätta det i sammanhang med de nära förestående men ännu okända förändringarna i nuvarande PKE-system. Den i promemorian förslagna ändringen är också till sin natur sådan att den kan riskera att påverka nuvarande tillämpning av det befintliga PKE-systemet varför det är av största vikt att den om möjligt genomförs samtidigt som de övriga ändringarna eller i mycket nära anslutning. KLYS och Copyswede har förståelse för att det kan finnas skäl att inte vänta för länge med den föreslagna ändringen givet de bedömningar som redovisas i promemorian, men samtidigt gäller detsamma för de ändringar som i övrigt är förestående och som med nödvändighet måste genomföras skyndsamt för att säkerställa att Sverige lever upp till de krav på rätt till rimlig compensation som EU-rätten uppställer. KLYS och Copyswede har därför förhoppningen att förslagen i denna del, rörande övriga kommande ändringsförslag, inte kommer att ligga långt fram i tiden och att det därför ska vara ett möjligt alternativ att **samordna ikraftträdandet med dessa lagstiftningsförslag.**

5. Konsekvenser

I promemorian redovisas en beskrivning och bedömning av de konsekvenser som förslaget kan ha för olika aktörer som berörs av ersättningsordningen. **KLYS och Copyswede delar den bedömning som görs i promemorian att förslaget riskerar att leda till minskade ersättningar till rättighetshavare med anknytning till Sverige** och menar att den föreslagna ändringen även bör, i likhet med andra övergripande och principiella förändringar av systemets omfattning, med nödvändighet innebära att den samlade rimliga compensationen måste öka vid ett antagande om att alla övriga omständigheter är oförändrade. I bedömningen anförts därför också att förslaget kan leda till ökade kostnader för ersättningsskyldiga näringsidkare. **KLYS och Copyswede delar den bedömningen och menar att förslaget bör förutsättas leda till ökade kostnader för ersättningsskyldiga på en samlad och övergripande nivå.**

Promemorian lyfter särskilt förslagets konsekvenser i förhållande till Storbritannien och USA. Dessa länder har utan tvekan stor betydelse i sammanhanget. I dagsläget innebär nuvarande ordning att rättighetshavarna i Storbritannien inte omfattas av rätt till ersättning. När det gäller USA har rättighetshavarna i viss utsträckning och på vissa områden erhållit del av ersättning. Till exempel kan nämnas att amerikanska rättighetshavare på film och tv-området erhållit en andel av privatkopieringsersättningen för rörlig bild från Copyswede via FRF. Denna ersättning utgör för närvarande 20 % av andelen privatkopieringsersättning för rörlig bild efter avdrag för kostnader.

Även om vissa ersättningar redan under nuvarande lagstiftning kommer rättighetshavare med anknytning till länder utanför EU/ESS till del i viss omfattning kan det konstateras att den föreslagna ändringen sannolikt kommer att få betydande konsekvenser. Det är dock mycket svårt att bedöma effekterna på ett säkert sätt, särskilt eftersom dessa också är i hög grad sammanlänkande med det kommande lagstiftningsförslaget som är under beredning i Regeringskansliet till följd av betänkandet *Privatkopieringsersättningen i framtiden*⁴. I betänkandet föreslås flera betydande ändringar i nuvarande ersättningsordning som kan komma att få stor betydelse för bedömningen av det här aktuella förslaget. Ett exempel på detta är den nödvändiga förändringen av vilka verk och prestationer som ska omfattas av ersättningsordningen. I betänkandet föreslås att detta ska ske genom en utvidgning där även verk som *inte* har getts ut på en anordning och verk som *inte* sänts ut i radio eller television ska komma att omfattas. Vid ett genomförande av det förslaget kommer bland annat texter och stillbilder av olika slag att omfattas på ett helt nytt sätt och även ljud och rörliga bilder från andra källor som inte uppfyller dagens kriterier. KLYS och Copyswede konstaterar att bedömning av förslagets konsekvenser bland annat mot denna bakgrund är mycket svåra att överblicka, särskilt på ett konkret och kvantifierande sätt.

Det bör också framhållas att förslagets effekter sträcker sig vida längre än Storbritannien och USA. Tillämpningsområdet kommer med omfattande praktiska konsekvenser att omfatta hela världen. Detta får betydligt mer långtgående konsekvenser på ett område som ger rätt till *ersättning genom lagstiftningen* än det har på området för licensiering av ensamrätter, där ju nationell likabehandling för övrigt typiskt sätt redan gäller och där rätt till ersättning oftast förutsätter en strukturerad förvaltning av rättigheter som också har förbehållits rättighetshavaren.

⁴ Privatkopieringsersättningen i framtiden (SOU 2022:20)

KLYS och Copyswede delar det avslutande konstaterandet som anføres i promemorian, att det sammantaget inte är möjligt att i det här skedet göra närmare och ekonomiskt mer exakta uppskattningar av förslagets konsekvenser. Detta av skäl som angetts ovan samt, som också anføres i promemorian, för att effekterna är beroende av en rad andra osäkerhetsfaktorer. **KLYS och Copyswede menar dock att förslaget redan av de skäl som redovisats här påtagligt riskerar att få betydande konsekvenser för både svenska och europeiska rättighetshavare samt för de ersättningsskyldiga företagen.**

För Copyswede

För KLYS

Mattias Åkerlind

Ulrica Källén

VD

Verksamhetschef